

A photograph of three young people (two girls and one boy) smiling and taking a selfie outdoors. The girl in the foreground is holding a smartphone up to take the picture. They are all looking towards the camera with happy expressions. The background shows a building and some greenery under a bright sky.

Safer Internet Centre (SIC) – Ett EU-projekt för att öka barns trygghet på nätet

En sammanfattning av SIC Sveriges arbete 2021–2022

Statens medieråd

Statens medieråd är en myndighet under Kulturdepartementet, som bland annat ska

- verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan,
- följa medieutvecklingen när det gäller barn och unga samt sprida information och ge vägledning om barns och ungas mediasituation och
- fastställa åldersgränser för film som är avsedd att visas för barn under 15 år om filmen ska visas offentligt.

Inom sitt verksamhetsområde ska Statens medieråd särskilt

- tillvarata forskning och annan kunskap,
- tillvarata barns och ungas egna erfarenheter och
- följa och delta i internationellt arbete.¹

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20101923-med-instruktion-for_sfs-2010-1923

Bris

Bris är en barnrättsorganisation vars syfte är att stå upp för barnets rättigheter genom att

- stödja barn utifrån barnets behov,
- mobilisera samhället och
- påverka politiker och beslutsfattare för att skapa ett bättre samhälle för barn.

Bris driver den nationella stödlinjen för barn (116 111) som ger professionellt stöd till barn upp till 18 år. Vuxna kan vända sig till Bris vuxentelefon om barn.

Innehåll

Inledning	5
Vad är ett Safer Internet Centre (SIC)	6
Vägledande texter för projektet	7
SIC Sveriges uppdrag	8
Exempel på genomförda åtgärder	10
1. Nationellt samarbete	10
2. Europeiskt samarbete	11
3. Metoder och verktyg	12
4. Barns och ungas deltagande	14
5. Bris stödlinje	16
Bedömning av genomförande och resultat	19
Nästa steg: Fortsättning och expansion	19
Material från Statens medieråd	20
Material från EU	21
Praktiskt om projektet	22

Inledning

Safer Internet Centre (SIC) är ett EU-projekt som syftar till att öka barns och ungas trygghet på internet genom att ge kunskap och stöd till barn och unga, vårdnadshavare och professionella. Statens medieråd driver, tillsammans med barnrättsorganisationen Bris, Sveriges Safer Internet Centre (SIC Sverige). Organisationerna samarbetade även år 2011–2016 som ett svenskt Safer Internet Centre. Under projekttiden 2021–2022 har SIC Sverige bestått av två delar: ett kunskapscenter för frågor om barns och ungas trygghet på nätet som Statens medieråd ansvarar för, och en stödlinje för barn och vuxna som drivs av Bris.

SIC-projektets syfte överlappar till stor del Statens medieråds kärnuppdrag – att verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan. Även Bris arbete med att ge stöd till barn, bland annat gällande utsatthet på nätet, tjänar samma syfte. Genom SIC-projektet kan de båda verksamheternas arbete med barns och ungas trygghet på nätet stärkas.

I denna kortrapport beskrivs hur Statens medieråd och Bris har genomfört SIC-projektet under projekttiden 1 januari 2021–31 maj 2022. Rapporten är en förkortad och omarbetad version av den formella slutrapport som Statens medieråd redovisade till EU-kommissionen i juli 2022. Målgrupper för denna rapport är yrkesverksamma och andra personer som är intresserade av frågor som rör barns trygghet på internet.

Vad är ett Safer Internet Centre (SIC)?

Safer Internet-center finns i alla EU-länder och fungerar som nationella nav för att öka barns trygghet på internet. Centren arbetar både förebyggande och med att ge stöd till barn och unga vid utsatthet på nätet. Safer Internet-centren tillhandahåller²:

- **Kunskapscenter** för att öka medvetenheten bland barn, vårdnadshavare och professionella om de möjligheter och risker som är kopplade till barns internetanvändning.
- **Stödlinjer** för att erbjuda råd och stöd till barn och föräldrar gällande problem som barn möter på internet.
- **Hotlines** för att ta emot och hantera rapporter från allmänheten om övergreppsmaterial på barn på internet (CSEM/CSAM³).

Barn och unga ska ha inflytande i verksamheten, till exempel genom ungdomspaneler.

Safer Internet-centrens verksamhet förväntas få effekter för olika målgrupper⁴:

- **Barn och unga** skyddas och stärks så att de kan växa upp som ansvarsfulla medborgare och få full nytta av de möjligheter som den digitala världen erbjuder.
- **Föräldrar, vårdnadshavare och yrkesverksamma** som arbetar med barn får en bättre förståelse för hur barn använder digitalt innehåll och digitala tjänster, och hur de kan minska risker förknippade med dessa.
- **Offentliga myndigheter och brottsbekämpande verksamheter** kan utveckla bättre förebyggande åtgärder med stöd av de resurser och tjänster som tillhandahålls genom projektet.
- **Mediebranschen** gynnas av ökade marknadsmöjligheter för innehåll och av tydlig information om risker, och strategier för att hantera dessa.

Projektet förväntas även skapa synergieffekter genom att olika aktörer som arbetar för att främja barns säkerhet på internet sammanförs för att dela resurser, samarbeta och radera övergreppsmaterial.

2 CEF Telecom Work Programme
https://ec.europa.eu/inea/sites/default/files/cefpub/c_2020_1078_f1_annex_en_v2_p1_1066015.pdf

3 CSEM/CSAM (Child sexual exploitation and abuse material)

4 CEF Telecom Work Programme
https://ec.europa.eu/inea/sites/default/files/cefpub/c_2020_1078_f1_annex_en_v2_p1_1066015.pdf

Vägledande texter för projektet

Arbetet med SIC ska utgå från EU:s strategi för ett bättre internet för barn, den så kallade BIK-strategin.⁵ I maj 2022 antog EU-kommissionen en ny, uppdaterad BIK-strategi (BIK+).⁶ BIK-strategierna syftar till att säkerställa att barn skyddas, respekteras och ges egenmakt på internet. De innehåller även förslag på åtgärder som ska genomföras av EU-kommissionen, medlemsstaterna och branschen. I BIK+ formuleras tre målområden, så kallade pelare:

1. **Säkra digitala upplevelser.** Barn ska skyddas från skadliga och olagliga innehåll, beteenden, kontakter och konsumentrisker på internet.⁷ Barns välbefinnande på nätet ska förbättras genom en säker, åldersanpassad digital miljö som skapats utifrån barnets bästa.
2. **Digital egenmakt.** Barn ska få de färdigheter och kompetenser de behöver för att göra sunda val och uttrycka sig på ett säkert och ansvarsfullt sätt i den digitala miljön.
3. **Aktivt deltagande.** Barn ska ges inflytande i utformningen av den digitala miljön, genom deltagande i verksamheter för att främja innovativa, kreativa och säkra digitala upplevelser.

Andra viktiga vägledande dokument för SIC Sverige är:

- EU:s strategi för barnets rättigheter⁸
- FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen)⁹
- FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 25 om barns rättigheter i digitala miljöer¹⁰

5 EU-kommissionen (2012). Europeisk strategi för ett bättre internet för barn (BIK)

6 EU-kommissionen (2022) Ett digitalt decennium för barn och ungdomar: den nya europeiska strategin för ett bättre internet för barn (BIK+)

7 Detta bygger på de så kallade fyra C:na (content, conduct, contact och contract) i Sonia Livingstones och Mariya Stoilovas uppdaterade modell för beskrivning av risker för barn på internet. Livingstone, S., & Stoilova, M. (2021). The 4Cs: Classifying Online Risk to Children. (CO:RE Short Report Series on Key Topics). Hamburg: Leibniz-Institut für Medienforschung|Hans-Bredow-Institut (HBI); CO:RE - Children Online: Research and Evidence, <https://doi.org/10.21241/ssoar.71817>

8 EU-kommissionen (2021). EU:s strategi för barnets rättigheter

9 <https://www.regeringen.se/49d199/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/konventionen-om-barnets-rattigheter-svenska-2018.pdf>

10 https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/barnkonventionen/allmanna-kommentarer/allmankommentar_nr25_2021_eng.pdf

SIC Sveriges uppdrag

Målet för SIC Sverige den aktuella projekttiden har varit att återupprätta centret som en aktiv partner i det internationella SIC-nätverket och att möjliggöra fortsättningen och vidareutvecklingen av det tidigare SIC Sverige genom att tillhandahålla:

- Ett kunskapscenter som tar fram och sprider kunskap riktad till barn, unga, föräldrar och professionella som arbetar med barn om säkrare och tryggare internetanvändning. Kunskapscentret ska även samverka med nationella och internationella aktörer, utveckla metoder för att öka barns delaktighet och inflytande samt delta i evenemang och kampanjer. Kunskapscentret drivs av Statens medieråd.
- En stömlinje där barn och föräldrar kan få råd och stöd gällande obehagliga upplevelser på nätet (till exempel nätmobbning, hatpropaganda och grooming). EU:s telefonnummer till stömlinjer för barn (116 111) går i Sverige till Bris. Stömlinjen drivs av Bris.

SIC Sverige har under projekttiden hittills inte innefattat en hotline men har hänvisat till barnrättsorganisationen ECPAT Sverige, som tillhandahåller en webbaserad rapporteringsfunktion där allmänheten kan tipsa om exempelvis misstänkt sexuell exploatering, grooming eller övergreppsmaterial.¹¹ Planen är att i kommande projektperiod inkludera ECPAT:s hotline i SIC Sverige (se vidare i avsnitt Nästa steg: Fortsättning och expansion).

SIC Sverige har genomfört utåtriktade aktiviteter inom fem områden:¹²

1. **Nationellt samarbete.** Stärka det nationella samarbetet gällande medie- och informationskunnighet (MIK)¹³, till exempel genom nätverkande med relevanta aktörer på nationell, regional och lokal nivå.
2. **Europeiskt samarbete.** Samarbeta aktivt med SIC-nätverket genom att utbyta information om praxis, dela kunskapshöjande resurser och delta i möten. Bidra till att främja genomförandet av den europeiska strategin för ett bättre internet för barn. Bidra till europeiska nätverk med aktuell kunskap om barns och ungas medieanvändning, skadligt medieinnehåll och metoder för barns och ungas deltagande.

11 <https://ecpat.se/hotline>

12 Därtill har tre aktiviteter rörande projektadministration utförts (Ledning och samordning, Utvärdering och bedömning och Spridning och kommunikation.) Dessa beskrivs inte i denna rapport.

13 Enligt Statens medieråds definition är MIK de kunskaper och förmågor som krävs för att finna, analysera, kritiskt värdera och skapa information i olika medier och sammanhang. MIK är ett viktigt verktyg för att stärka barns och ungas förmågor att hantera risker och tillvarata möjligheter på nätet. <https://www.statensmedierad.se/mik-sveriges-kunskapsbank/vad-ar-mik>

3. **Metoder och verktyg.** Förbättra metoderna för datainsamling inom Statens medieråds återkommande enkätundersökning Ungar & medier. Utveckla insatser för att öka barn och ungas medie- och informationskunnighet, till exempel gällande risker på internet. Utveckla och dela expertis och resurser om skadligt medieinnehåll, digitala miljöer och medieanvändning.
4. **Barns och ungas deltagande.** Utveckla kunskap om användning av, attityder till och effekter av digital media bland svenska barn och unga. Öka ungas deltagande i SIC Sveriges verksamhet.
5. **Bris stödlinje.** Ge barn och föräldrar råd och stöd via chatt, mejl och telefon, till exempel om hur man hanterar skadliga kontakter, beteenden och innehåll samt obekväma eller skrämmande upplevelser på internet. Se till att stödlinjen är känd av beslutsfattare, relevanta intressenter och allmänheten. Ha beredskap för att via stödlinjen ta emot rapporter om till exempel grooming och nätmobbning samt vidarebefordra dem till lämplig aktör.

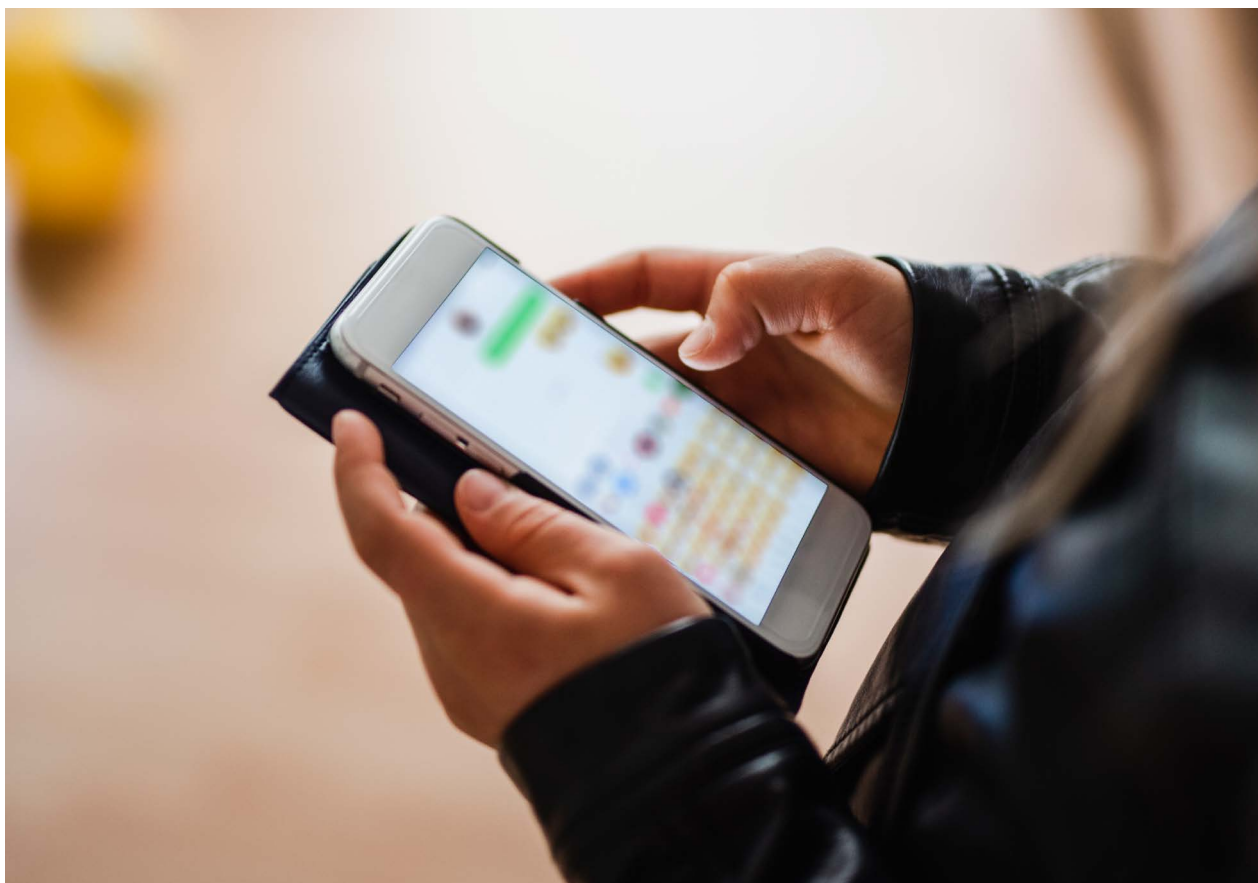

FOTO: SCANDINAV

Exempel på genomförda åtgärder

Här beskrivs några av de åtgärder som SIC Sverige genomfört under projekt-tiden.

1. Nationellt samarbete

SIC Sverige har utvecklat sitt nationella samarbete bland annat genom enga-gemang i fyra nätverk: Nätverket MIK Sverige, Barnrådet, Myndighetsnät-verket för barn- och ungdomsfrågor och Barns delaktighet internt. Arbetet i samtliga nätverk knyter an till BIK-strategins tre pelare: säkra digitala upp-levelser, digital egenmakt och aktivt deltagande.

Nätverket MIK Sverige

På uppdrag av regeringen koordinerar Statens medieråd det nationella aktörsnätverket MIK Sverige, vars syfte är att stärka medie- och informa-tionskunnigheten hos Sveriges befolkning. Nätverket MIK Sverige består av 22 myndigheter och organisationer.¹⁴ Statens medieråd har under projekt-tiden arrangerat ett stort antal träffar med nätverket i syfte att utveckla kunskap, stärka kvaliteten och effektivisera arbetet inom MIK-området. Myndighet-ens MIK-arbete innefattar även att driva MIK Sveriges webbportal Kunskaps-banken,¹⁵ att kartlägga vilka åtgärder som vidtagits för att främja medie- och informationskunnighet i Sverige, att arrangera kunskapsseminarium utifrån olika teman och att ge ut nyhetsbrev. MIK-arbetet berör främst BIK-strategins andra pelare om digital egenmakt.

Barnrådet

Polismyndighetens Barnråd är ett nätverk som samlar aktörer från myndigheter, civilsamhället och akademien som arbetar med att förebygga och bekämpa sexuella övergrepp mot barn på nätet. Statens medieråd och Bris har under projekt-tiden deltagit i Barnrådets träffar i syfte att utbyta information och erfarenheter gällande risker och övergrepp på nätet. Barnrådets arbete handlar främst om den första pelaren i BIK-strategin: säkra digitala upplevelser.

Myndighetsnätverk för barn- och ungdomsfrågor

Statens medieråd deltar i Barnombudsmannens Myndighetsnätverk för barn- och ungdomsfrågor. Nätverket samlar 25 myndigheter som, med utgångspunkt i barnkonventionen, arbetar med att identifiera och samordna insatser som rör barns och ungas rättigheter. Myndigheternas general-direktörer samlas i ett samordningsforum och i olika arbetsgrupper diskute-ras frågor som till exempel barns och ungas rätt till trygghet, delaktighet och hållbar utveckling. Statens medieråd deltar i arbetsgruppen för delaktighet, som berör BIK-strategins tredje pelare om aktivt deltagande av barn och unga.

■ 14 Under projekt-tiden tillkom fyra nya medlemmar.

■ 15 <https://www.statensmedierad.se/mik-sveriges-kunskapsbank>

Barns delaktighet internt

Socialstyrelsen samlar i detta nätverk 35 myndigheter och organisationer för att dela erfarenheter av och tillsammans utveckla arbete där barn deltar i verksamheten, ett arbete som också knyter an till BIK-strategins tredje pelare om barns och ungas aktiva deltagande.

2. Europeiskt samarbete

Det europeiska samarbetet går bland annat ut på att de nationella Safer Internet-centren delar erfarenheter och resurser och genomför gemensamma evenemang och kampanjer, i syfte att utveckla och öka expertis i frågor om ett säkrare internet för barn och unga. I samma syfte har Statens medieråd medverkat i olika lednings- och expertgrupper både inom SIC-projektet och EU i övrigt.¹⁶

Insafe

Statens medieråd och Bris har ingått i SIC-projektets nätverk Insafe som samlar alla Safer Internet-centren. Deltagandet i Insafe har bland annat innefattat att medverka i olika arbetsgrupper, utbildningsträffar och konferenser på olika teman, sprida information från nätverket till den egna organisationen och nationella nätverk, samt att dela SIC Sveriges expertis med andra Safer Internet-center.

BIK-portalen

Den så kallade BIK-portalen, The Better Internet For Kids Portal¹⁷, är en webbportal där medlemmar i SIC-projektets två nätverk Insafe och INHOPE¹⁸ samt andra aktörer delar information, hjälpmedel och resurser om frågor som rör ett säkrare internet för barn. SIC Sverige har under projekttiden laddat upp flera material på portalen (se Material från Statens medieråd).

Safer Internet Day

Genom EU:s kampanj Safer Internet Day¹⁹, som äger rum den andra tisdagen i februari varje år, uppmärksammas arbetet för ett säkrare internet, med fokus på ett särskilt ämne (till exempel nätmobbning, socialt nätverkande och digital identitet). På 2021 års Safer Internet Day arrangerade SIC Sverige webinarier "Hur skapar vi ett säkrare internet för barn?" med paneldeltagare från Statens medieråd, Bris, Barnombudsmannen, Rädda barnen och RFSL. Statens medieråd lanserade också en internationell forskningsöversikt om nätmobbning bland barn och unga "Utsatt på internet".²⁰

Under 2022 års kampanj lyfte SIC Sverige upphovsfrågor. Statens

16 The Insafe Steering Committee, The Safer Internet for Children Expert Group, Media Information and Literacy Expert Group och PEGI council.

17 <https://www.betterinternetforkids.eu/>

18 INHOPE är ett globalt nätverk för hotlines: <https://www.inhope.org/EN>

19 <https://www.saferinternetday.org>

20 <https://www.statensmedierad.se/rapporter-och-analyser/material-rapporter-och-analyser/utsatt-pa-internet>

medieråd uppmärksammade dagen genom att lansera programserien Lilla upphovsrättsfrågan²¹ med tio kortfilmer om upphovsrättsfrågor riktade till barn och unga (läs mer i avsnitt Barns och ungas deltagande). Under hela kampanjveckan informerade Statens medieråd på sina sociala medier om olika material som myndigheten tagit fram på temat upphovsrätt och säkerhet på nätet.²²

3. Metoder och verktyg

I syfte att öka barns och ungas delaktighet och inflytande i verksamheten har Statens medieråd utvecklat sina metoder och verktyg inom flera projekt och områden.

Utveckling av datainsamlingsmetod för Ungar & medier

Statens medieråd genomför vartannat år Sveriges största statistiska undersökning av barns och ungas medievanor, Ungar & medier, som besvaras av barn och unga samt föräldrar. En utmaning för den här typen av undersökningar är en sjunkande svarsfrekvens, vilket innebär att möjligheterna att samla data om barns utsatthet på nätet riskerar att successivt försämrats. Under projekttiden påbörjade myndigheten ett arbete för att förbättra enkätens svarsfrekvens i socioekonomiskt utsatta områden. Statens medieråd uppdrog åt forskare vid Linköpings universitet att ta fram en forskningsöversikt och genomföra praktiska tester av olika metoder för att samla in information från personer som bor i utsatta områden. Studien visade att det bästa sättet att få människor att delta i såväl enkäter som intervjuer är att kommunicera på personens modersmål. En annan framgångsfaktor är att använda befintliga sociala nätverk i områdena som kontaktpunkter för forskningen. Forskarna påpekade dock att många av de undersökta metoderna bygger på kvalitativa metoder, vilket medför problem när det gäller representativitet, men att dessa metoder kan fungera som komplement till kvantitativa metoder och statistiska uppgifter. En annan metod som forskarna lyfter fram och som skulle kunna ge tillförlitliga uppgifter är informationsinsamling via appar. Analyser baserade på resultaten i rapporten kommer att utföras av Statens medieråd under 2022 och 2023.

Närmare analys av begreppet skadlig mediepåverkan

Ett av Statens medieråds huvuduppdrag är att skydda barn och unga från skadlig mediepåverkan, ett uppdrag som tydligt anknyter till SIC-projektets syfte att bidra till ett bättre och säkrare internet för barn. Myndigheten arbetar kontinuerligt med att fördjupa kunskapen om detta komplexa ämne. I Statens medieråds rapport "Vad är skadlig mediepåverkan?"²³ från 2016 gjordes ett försök att kategorisera och diskutera

21 <https://www.statensmedierad.se/rapporter-och-analyser/material-rapporter-och-analyser/utsatt-pa-internet>

22 <https://www.statensmedierad.se/pedagogiska-verktyg/tips-till-pedagoger/lilla-upphovsrattsfragan>

23 <https://www.statensmedierad.se/rapporter-och-analyser/material-rapporter-och-analyser/vad-ar-skadlig-mediepaeverkan>

vetenskapliga rön om skadlig mediepåverkan. Rapporten innehöll en forskningsöversikt och presenterade en modell för riskkategorisering, som i hög grad liknade den så kallade 3 C-modellen. I 3 C-modellen beskriver forskarna Staksrud och Livingstone innehåll, kontakt och beteende (content, contact and conduct) som olika dimensioner av risker på nätet för barn.²⁴ År 2021 lade Livingstone till kontrakt (contract) som en fjärde riskdimension och döpte om modellen till 4 C-modellen (The 4 Cs: Classifying Online Risk to Children²⁵).

Mot bakgrund av detta, och den snabba tekniska utvecklingen, såg Statens medieråd under 2021 över 2016 års rapport. Analysen resulterade i slutsatsen att i stället för att ta fram en ny eller specifikt svensk modell för att beskriva risker på nätet rekommenderar myndigheten att man använder 4 C-modellen. Dock är risk inte samma sak som skada, något som Livingstone betonar²⁶, och modellen ger ingen detaljerad beskrivning eller definition av skadlig mediepåverkan. Analysen innehåller också en diskussion om de etiska problemen med forskning som omfattar att minderåriga utsätts för skadliga eller potentiellt skadliga medier, svårigheten att fastställa kausala samband mellan medieanvändning och skada samt svårigheten att definiera begreppet ”medier” i en digital och snabbt föränderlig värld. Slutligen innehåller analysen en diskussion om hur begreppet skadlig mediepåverkan är relaterat till barnkonventionen (särskilt artiklarna 3, 13, 17 och 17e). Statens medieråd kommer löpande att bearbeta och följa upp resultaten och göra dem kända och användbara för relevanta målgrupper.

Skapande av sektion för pedagogiska spel i Kunskapsbanken

I syfte att inspirera lärare och stärka barns och ungas lärande genom konkreta och praktiskt användbara verktyg lanserade Statens medieråd i februari 2022 sektionen Pedagogiska spel²⁷ i myndighetens digitala kunskapsbank. I sektionen finns närvarande tio artiklar om, och länkar till, onlinespel som utmanar fördomar och normer, förbättrar förmågan att upptäcka manipulationsmetoder i sociala medier samt ökar kunskapen om barns rättigheter och integritetsrisker. Spelen är gratis och riktar sig främst till barn och ungdomar. Primära målgrupper för sektionen är yrkesverksamma som arbetar med barn (till exempel lärare och bibliotekarier) och vårdnadshavare som vill spela spel tillsammans med sina barn. Sektionen kommer löpande att förvaltas och utvecklas.

24 Staksrud & Livingstone (2009). Children and online risk

25 Livingstone & Stoilova (2021). The 4Cs: Classifying Online Risk to Children. (CO:RE Short Report Series on Key Topics). Hamburg: Leibniz-Institut für Medienforschung | Hans-Bredow-Institut (HBI); CO:RE - Children Online: Research and Evidence).

26 Ibid

27 <https://www.statensmedierad.se/pedagogiska-verktyg/tips-till-pedagoger/pedagogiska-spel>

FOTO: SCANDINAV

4. Barns och ungas deltagande

Statens medieråd har under projektiden genomfört flera åtgärder för att öka barns och ungas delaktighet och inflytande i sin verksamhet.

Löpande inkludering av barns och ungas perspektiv

Statens medieråd involverar kontinuerligt och på olika sätt barn och unga i flera delar av sin verksamhet, i enlighet med bland annat myndighetens uppdrag att tillvarata barns och ungas egna erfarenheter²⁸ och regeringens satsning ”Ett kunskapslyft för barnets rättigheter”. Kunskapslyftet innebär att Statens medieråd ska analysera eventuella behov av att utveckla den praktiska tillämpningen av barnkonventionen inom sitt verksamhets-område och identifiera utvecklingsområden. I detta syfte tog Statens medieråd under 2021 fram en ny policy för barns rättigheter och en verktygslåda (Barnrättspaketet), som beskriver hur myndigheten ska tillämpa ett barnrättsperspektiv i sitt arbete, till exempel när det

28 Förordning (2010:1923) med instruktion för Statens medieråd https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20101923-med-instruktion-for_sfs-2010-1923

gäller barns deltagande. Projektledarna för regeringsuppdraget har under projekttiden arrangerat flera presentationer och workshops för myndighetens personal i syfte att öka kunskapen om barns deltagande enligt artikel 12 i barnkonventionen.

Barns och ungas deltagande i utformningen av Ungar & medier

Statens medieråds enkätundersökning Ungar & medier består av tre olika enkäter, varav en besvaras av barn och unga mellan 9 och 18 år. I enkäten ingår frågor om utsatthet på nätet. För att säkerställa att enkäten upplevs som relevant och begriplig av barn initierade myndigheten under projekt-tiden ett arbete för att diskutera enkätens frågeformulär med barn och vid behov justera det för att bättre passa barns behov, erfarenheter och ordförråd. Förseningar skedde i projektet bland annat för att det uppstod behov av en etisk granskning från Etikprövningsmyndigheten. Arbetet fortsätter under 2022.

Barns och ungas deltagande i utformningen av Statens medieråds material

Den ovan nämnda programserien Lilla upphovsrättsfrågan, som Statens medieråd tog fram i februari 2022 tillsammans med Patent- och registreringsverket, består av tio kortfilmer som tar upp aktuella frågor om barns och ungas medieanvändning med fokus på upphovsrättsfrågor. Serien riktar sig till barn i låg- och mellanstadiet, pedagoger, bibliotekarier och vårdnadshavare. Filmerna testades i en barnpanel (se nedan) med elever i åldrarna 8–12 år, i syfte att se om materialet behövde ändras för att bli mer begripligt och realistiskt för barn. Frågorna gällde bland annat tonalitet, textmängd och ordval. Efter synpunkter från eleverna ändrades vissa ord för att underlätta förståelsen.

Barnvänlig version av vägledningen om barns och ungdomars rättigheter på digitala plattformar

År 2020 tog Statens medieråd fram vägledningen "Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar".²⁹ Syftet med vägledningen är att ge stöd åt aktörer inom spel, sociala medier och andra plattformar, främst utifrån ett integritetsperspektiv (där dataskyddsförordningen, GDPR, är en central lagstiftning) och ett barnrättsperspektiv (utifrån barnkonventionen). Eftersom barn har rätt att veta vilka rättigheter de har på olika områden beslutade Statens medieråd att ta fram en barnvänlig version av vägledningen, med barn och unga mellan 9 och 17 år som målgrupp. Myndigheten genomförde under våren 2022 två samråd med cirka 40 barn och ungdomar som berättade om sina erfarenheter av olika digitala plattformar. De lämnade också synpunkter på vilka ord och begrepp som de tyckte skulle användas i ett material riktat till barn och berättade om vilka risker de upplevde när det gällde barns rättigheter på digitala plattformar. Materialet kommer att färdigställas under 2022.

²⁹ <https://www.statensmedierad.se/rapporter-och-analyser/material-rapporter-och-analyser/barns-och-ungas-rattigheter-pa-digitala-plattformar>

Utökad användning av barnpaneler

I Statens medieråds myndighetsuppdrag ingår att granska och fastställa åldersgränser för film som ska visas offentligt för barn under 15 år. Barnpaneler är en väletablerad metod som används av Statens medieråds filmgranskare i syfte att genom gruppintervjuer med barn få aktuell förstahandsinformation om barns erfarenheter, perspektiv och åsikter om en viss film, samt barns allmänna tankar om skadligt innehåll, åldersgränser etc. I en barnpanel tittar filmgranskare och en grupp barn på en film tillsammans och pratar sen om filmen, vissa teman eller bilder, åldersgränser i allmänhet osv. Resultaten från barnpanelerna används av filmgranskarna som grund för diskussioner och fördjupad kunskap som ska spridas både internt och externt.

Barnpaneler har visat sig vara en mycket bra metod både för att förbättra kvaliteten på filmgranskarnas bedömningar samt för att ge barn möjlighet att uttrycka sina åsikter i enlighet med artikel 12 i barnkonventionen. Statens medieråd har därför under projekttiden inlett flera projekt för att analysera hur metoden har utvecklats och om den är lämplig att använda i flera delar av myndighetens verksamhet:

- Statens medieråd genomförde en metaanalys av de nio barnpaneler som utförts vid myndigheten åren 2011–2019. Genom att sammanställa och systematiskt analysera resultaten av tidigare barnpaneler var tanken att visualisera samband, identifiera mönster och dra slutsatser som inte skulle vara möjliga utifrån resultaten av en enskild barnpanel. Resultaten beskrevs i rapporten ”Barn, film och åldersgränser”³⁰ från 2021. En av slutsatserna i rapporten är att metoden (barnpaneler) har utvecklats under åren. Sammanfattningsvis har panelernas format utvecklats från intervjuer/konsultationer till forum för dialog och diskussioner, där barnen är medskapare av den kunskap som produceras. Fokus har ändrats från att få tydliga svar på de frågor som formulerats för panelerna till att skapa ett utrymme för samtal, dialog och ömsesidiga resonemang om film och skadlighet.
- Inom ramen för ett internt projekt påbörjades ett arbete med att undersöka om barnpaneler skulle kunna användas för att prata om de analyser och resultat som myndigheten producerar (till exempel i form av rapporter). Filmgranskarna träffade fyra skolklasser i sjunde klass (cirka 100 elever i åldern 13 år) för att diskutera rapporten ”Barn, film och åldersgränser”. Arbetet fortsätter under 2022.

30 <https://www.statensmedierad.se/rapporter-och-analyser/material-rapporter-och-analyser/barn-film-och-aldersgranser>

5. Bris stödlinje

Drift och utökning av stödlinjen

Bris driver den nationella stödlinjen 116 111 där barn och unga får råd och stöd per telefon, e-post och chatt. Bris driver också en stödlinje för vuxna. Från stödlinjen kan barn och föräldrar till exempel få råd om hur de ska hantera skadlig kontakt, skadligt beteende och skadligt innehåll på nätet. Stödlinjerna är bemannade av kuratorer och kontakterna är anonyma. Under projekttiden har stödlinjernas kapacitet ökat, både när det gäller öppettider och antal anställda. I mars 2021 utökade Bris öppettiderna för stödlinjen till att vara öppen dygnet runt, sju dagar i veckan. Eftersom stödbehovet blev större än väntat tillsattes fler rådgivare än planerat, både dag- och nattetid.

Riktlinjer och utbildning för stödlinjens personal

Stödlinjens personal följer en noggrant utvecklad stödmetod som bygger på Bris riktlinjer ”Att ge stöd online”. Metoden utgår från barnkonventionen och ett salutogent perspektiv och innehåller bland annat information om kuratorns roll, vad denne ska göra i brådskande situationer och hänvisningar. Bris har också en intern dataskyddspolicy och en extern integritetspolicy som säkerställer att stödlinjen är anpassad till relevanta lagar, vilka bland annat skyddar rättigheterna för varje individ som kontakter Bris och verksamheten från eventuella säkerhetsincidenter eller överträdelser.

Hänvisningar till och från stödlinjen

Bris riktlinjer anger hur kuratorerna ska agera om ett barn verkar vara i fara. Under projekttiden har barn vid ungefär 25% av kontakterna hänvisats vidare till andra stödfunktioner, både i akuta och icke-akuta fall (till exempel till skolkuratorer, socialtjänsten och SOS Alarm). I andra fall har andra stödfunktioner hänvisat barn och unga till Bris stödlinje, något som underlättades genom stödlinjens utökade öppettider. Bris har också samarbetat med ECPAT Sverige och hänvisat barn och vuxna till deras hotline för att till exempel få hjälp att ta bort övergreppsmaterial från nätet.

Marknadsföring av stödlinjen

Under projekttiden har Bris arbetat aktivt med att marknadsföra stödlinjen. I samband med att stödlinjen för barn skulle utöka sina öppettider skickade Bris informationsmaterial till alla grundskolor i Sverige samt informerade om den nya, dygnet runt-öppna stödlinjen via sina sociala mediekkanaler. Bris har också haft ett nära samarbete och delat information om stödlinjen med relevanta myndigheter och stödfunktioner i samhället (bland annat SOS Alarm, Sveriges Kommuner och Regioner, det nationella nätverket för sociala nödtjänster och krisinformation.se).

Rapportering och utveckling av statistik

Bris dokumenterar alla stödkontakter genom att anonymt registrera bland annat den stödsökandes ålder och kön samt ämne/ämnen för kontakten. Uppgifterna används för att öka kunskap hos allmänhet och beslutsfattare

om de utmaningar som barn möter på bland annat nätet. Under projekt-tiden har Bris redovisat kvartalsrapporter till EU, och deltagit i SIC-nätverkets arbetsgrupp för utveckling av stödlinjernas statistikrapportering. Bris har även inlett ett närmare samarbete med stödlinjerna i Finland, Norge och Danmark.

Bidrag till ökad kunskap genom årsrapporter

Varje år publicerar Bris en årsrapport i syfte att öka allmänhetens och beslutsfattares kunskap om de utmaningar som barn står inför, bland annat när det gäller nätet. Årsrapporten för år 2020, "Första året med pandemin – om barns mående och utsatthet"³¹ publicerades i mars 2021, och rapporten för 2021, "Våld – en del av barns vardag"³² i februari 2022.

FOTO: SCANDINAV

Bedömning av genomförande och resultat

Statens medieråds samlade bedömning är att huvudmålet för SIC Sverige under projekttiden – att återupprätta SIC Sverige som en aktiv partner i SIC-nätverket och att möjliggöra fortsättningen och vidareutvecklingen av det tidigare SIC Sverige – uppnåtts. SIC Sverige är idag en viktig aktör när det gäller barns och ungas säkerhet på nätet, både på nationell och europeisk nivå. Nationellt bidrar SIC Sveriges arbete till den långsiktiga hållbarheten i den europeiska strategin för ett bättre internet för barn (BIK-strategin) genom att genomföra strategins intentioner i en svensk kontext. Inom EU bidrar Sverige som en aktiv medlem i det europeiska nätverket för Safer Internet-center, liksom inom flera av EU-kommissionens expertgrupper.

Statens medieråd och Bris kompletterar och fördjupar varandras verksamheter och kompetenser. Till exempel tillhandahåller Statens medieråd akademiskt baserad expertis om frågor som rör medie- och informationskunnighet och ett säkrare internet, medan Bris, bland annat genom stöddlinjen, samlar in viktig förstahandsinformation om barns och ungas upplevelser på nätet.

Denna första projektperiod har varit en lärorik erfarenhet och innebär att SIC Sverige står väl rustat för en fortsatt och utökad verksamhet.

Eftersom projektet genomfördes under covid 19-pandemin uppstod en del utmaningar, bland annat då samverkan inom SIC-nätverket enbart kunde ske digitalt och en del åtgärder inte kunde genomföras som planerat. Bedömningen är dock att detta inte påverkade projektets resultat i större utsträckning.

Nästa steg: Fortsättning och expansion

Statens medieråd planerar att fortsätta att driva SIC Sverige under kommande tvååriga projektperiod, och lämnade i februari 2022 en ansökan om detta till EU-kommissionen. Ansökan gjordes liksom förut tillsammans med Bris, men denna gång även med barnrättsorganisationen ECPAT Sverige. Genom att ECPAT:s hotline för rapportering av övergreppsmaterial på nätet införlivas i verksamheten blir SIC Sverige ett komplett Safer Internet Centre, väl rustat för att bistå i det viktiga arbetet för ett tryggare internet för barn och unga.

Material från Statens medieråd

Detta är de material som Statens medieråd under projekttiden delat på BIK-portalen.³³

- **Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar – En vägledning till aktörer**
<https://www.statensmedierad.se/rapporter-och-analyser/material-rapporter-och-analyser/the-rights-of-children-and-young-people-on-digital-platfoms-stakeholder-guide>
- **Digitala medier på föräldriska (snabbguider)**
[https://www.statensmedierad.se/pedagogiska-verktyg/tips-till-varnadshavare / digitala-medier-pa-foraldriska](https://www.statensmedierad.se/pedagogiska-verktyg/tips-till-varnadshavare/digitala-medier-pa-foraldriska)
- **Föräldraguider om barns nätanvändning**
[https://www.statensmedierad.se/pedagogiska-verktyg/tips-till-varnadshavare / foraldraguider-om-barns-natanvandning](https://www.statensmedierad.se/pedagogiska-verktyg/tips-till-varnadshavare/foraldraguider-om-barns-natanvandning)
- **Statens medieråds film om MIK**
<https://youtu.be/z3FrBmy-hi8>
- **Medieborgarpodden – en serie om medie- och informationskunnighet**
<https://www.statensmedierad.se/pedagogiska-verktyg/lyssna-pa-mediaborgar-podden>
- **Lilla upphovsrättsfrågan – En programserie i tio delar**
[https://www.statensmedierad.se/pedagogiska-verktyg/tips-till-pedagoger /lilla-uphovsrattsfragan](https://www.statensmedierad.se/pedagogiska-verktyg/tips-till-pedagoger/lilla-uphovsrattsfragan)

■ 33 <https://www.betterinternetforkids.eu/home>

Material från EU

- **EU:s information om Safer Internet Centres**
<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/safer-internet-centres>
- **EU:s nya strategi för ett bättre internet för barn (BIK+)**
<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/strategy-better-internet-kids>
- **EU:s strategi för barnets rättigheter**
https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_en
- **European Schoolnets rapport om implementering av strategin för ett bättre internet för barn:**
<https://www.betterinternetforkids.eu/policy/bikmap>

Praktiskt om projektet

- Statens medieråd har varit projektägare/koordinator och Bris projektpartner. Organisationerna utgör SIC Sveriges konsortium.
- EU-kommissionen finansierar Safer Internet-centrens verksamhet till 50%. Övriga medel betalas av projektorganisationerna (Statens medieråd och Bris). EU:s bidrag uppgick under projekttiden till 233 130 euro (2 396 810 SEK), av vilka Statens medieråd erhöll 166 725 euro (1 714 079 SEK) och Bris 66 405 euro (682 731 SEK). Totalbudget för projektet uppgick till 466 259 euro (4 793 143 SEK).
- Safer Internet Centre-projektet var under den aktuella projekttiden ett projekt inom EU-kommissionens finansieringsprogram Connecting Europe Facility (CEF). Arbetsprogram var 2019 – 2020 Telecom Work Programme.
- Ansökan gjordes av Statens medieråd till EU-kommissionen (Innovation and Networks Executive Agency, INEA³⁴) inom ramen för 2020 CEF Telecom Call - Safer Internet (CEF-TC-2020-1).
- Projektet slutrapporterades till EU-kommissionen (European Health and Digital Executive Agency, HaDEA) i juli 2022.
- Projekttiden planerades ursprungligen till kalenderåret 2021, men då många Safer Internet-centers verksamhet försenades på grund av covid 19-pandemin erbjöd HaDEA i oktober 2021 en förlängning av projekttiden till och med den 31 maj 2022, vilket SIC Sverige ansökte om och beviljades.
- En ansökan om att fortsätta att driva SIC Sverige under en tvåårsperiod gjordes av Statens medieråd, tillsammans med Bris och ECPAT Sverige, i februari 2022 och bedöms för närvarande (oktober 2022) av EU-kommissionen.

34 INEA upphörde med sin verksamhet den 31 mars 2021. HaDEA inrättades den 1 april 2021 för att ta över CEF Telecoms portfölj samt ytterligare EU-finansieringsprogram.

Om Statens medieråd

Statens medieråd är en enrådsmyndighet som verkar för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan. Myndigheten är ett kunskapscentrum kring barn och ungas medieanvändning och medie- och informationskunnighet. Det är Statens medieråd som fastställer åldersgränser för film som ska visas offentligt.

Medfinansierat av Europeiska unionens
fond för ett sammanlänkat Europa

08-6651460
registrator@statensmedierad.se
Box 27 204 • 102 53 Stockholm

Statens medieråd